

2 травня 2023

Презентація плакатів „Місце єднання“

- Привітання   **Барбара Гарт'є**
Голова Товариства друзів меморіального комплексу концтабору Нойєнгамме
- Промова   **Ріт Шуйт**
Дочка в'язня голландського концтабору разом з Карін ван Штег
- Промова   **Микола Тітов**
Племінник українського в'язня концтабору
Яніна Мартинова
Онука українського в'язня концтабору

Ріт Шуїт та Карін ван Стеег

Шановне товариство,

Сьогодні ми з Ріт стоїмо тут разом, щоб розповісти Вам про вплив депортації батька на її життя. Будучи жертвою війни у другому поколінні, Ріт не пережила війну безпосередньо. Вона народилася невдовзі після звільнення Нідерландів. Росла вона без батька, однак у Пюттені це був не один такий випадок. Було багато сімей, в яких депортували чоловіків, та вони ніколи вже не повернулися. Але її історія відрізняється від багатьох інших.

Для тих, хто не знайомий з історією облави в Пюттені, коротка інформація щодо подій, які лягли в основу розповіді Ріт.

У ніч з 30 вересня на 1 жовтня 1944 року між Пюттеном і Найкерком, двома селами на річці Велюве в Нідерландах, стався напад на автомобіль німецького вермахту. Один з бійців руху опору загинув, а німецький офіцер був важко поранений, йому вдалося втекти, але наступного ранку він помер.

Рано вранці наступного дня почалася велика облава на чоловіків у віці від 18 до 50 років. Під приводом необхідності пред'явити документи, що посвідчують особу, їм наказали з'явитися до церкви в центрі Пюттена. Багато чоловіків виконали цю вимогу, не знаючи, що сталося тієї ночі. Вони вважали, що їм немає чого боятися.

Однак все було зовсім не так!

2 жовтня 659 з цих заарештованих були депортовані з Пюттена до табору Амерсфорт. Серед них були мешканці Пюттена та навколишніх населених пунктів, а також евакуйовані та випадкові перехожі. Окрім цільової групи чоловіків у віці від 18 до 50 років, серед них були також молодші та старші чоловіки.

Через дев'ять днів 601 чоловік із тих жертв рейду був відправлений транспортом до Ноєнгамме. Вони не могли уявити, що на них чекає в майбутньому. І безумовно не уявляли, що багато хто з них не матиме його зовсім. Тринадцять чоловіків втекли по дорозі, зістрибнувши з потяга. Таким чином, впродовж дня 14 жовтня 1944 року до Ноєнгамме прибуло 588 депортованих. З них 540 загинули в німецьких концентраційних таборах.

Ось так коротко про події, що відбулися після нападу бійців опору в Пюттені. Втім, наслідки облави та депортації впливають на багатьох і донині.

У 1944 році в Пюттені жила вісімнадцятирічна Марта ван Гален. Вона мріяла про безтурботне життя з чоловіком, який буде палко кохати її. Вона, здавалося, знайшла цього чоловіка в особі Дрікуса Шіппера, з яким зустрічалася з 17-річного віку. Ніхто не міг припустити, що ця мрія розіб'ється, як мильна бульбашка, коли у той фатальний день її коханого Дрікуса також заберуть і відвезуть геть. Йому тоді був 21 рік.

Незабаром, рано вранці того ж таки 1 жовтня, селом поширилася чутка, що йде облава і що краще сховатися. Дрікус також почув про облаву і сховався в сараї батька Марти. Коли її батько дізнався про це, він сказав, щоб Дрікус йшов геть. Він боявся, що всю сім'ю поставлять до стінки, якщо дізнаються, що хтось ховався в сараї. Невідомо, чи Дрікус добровільно пішов до церкви, чи його забрали, коли він шукав іншу схованку. На ферму батька Марти ніхто не приходив з обшуком. Тому його схованка, вірогідно, могла б стати рятивною, якби його не вигнали звідти.

Невдовзі після депортації Дрікуса виявилося, що Марта вагітна. В ті часи це було ганьбою, але, одружившись, можна було позбутися цієї ганьби, і дитина не виростала б „незаконнонародженою“.

Оскільки ніхто не знав, де знаходиться Дрікус і чи він ще живий, Марта не могла цього зробити. Незважаючи на повну невідомість щодо долі її коханого Дрікуса, її ненароджена дитина була для неї дуже бажаною. 27 травня 1945 року, приблизно через три тижні після звільнення Нідерландів, Хендріка (Ріт), маленька донька Дрікуса Шіппера і Марти ван Гален, побачила світ. На той час Дрікус вважався зниклим безвісти вже близько восьми місяців.

Про його долю, як і про долю багатьох інших жертв облави, ще нічого не було відомо. Люди жили між надією і страхом. Лише в липні 1945 року родина Дрікуса Шіппера змогла розмістити некролог у газеті. Він помер у Ладелунді 11 листопада 1944 року, вже через місяць після депортації з табору Амерсфорт до Ноєнгамме.

Ім'я його "нареченої" Марти ван Гален також було згадано в некролозі. Ім'я його маленької доньки Ріт не згадувалося. Дрікус навіть не дізнався про її існування.

Разом із повідомленням про смерть прийшло усвідомлення ситуації, і Марта зіткнулася з суворою реальністю. Дрікус точно не повернеться. Він ніколи не візьме на руки свою маленьку доньку, і вона ніколи не дізнається про свого батька. Ріт, як і багато інших дітей у Пюттені, зростатиме без батька. Але той факт, що ганьбу бути „народженою в гріху“ неможливо було подолати завдяки шлюбу між двома батьками, наклав важкий відбиток. Не тільки на життя Марти, але насамперед на життя Ріт.

Марта опинилася в дуже складній ситуації. Маючи дитину, яку потрібно було забезпечувати, вона була не в змозі заробити навіть на власне життя. Через це вона була залежною від інших, і мрія про безтурботне життя стала для неї далекою, як ніколи.

Її батько намагався допомогти, але був не в змозі утримувати доньку та онуку. Батьки Дрікуса також робили, що могли. Вони обміняли жито на вживаний дитячий возик. Таким чином вони підтримали Марту та її дитину, їхню онуку.

Заробити на власне життя було не єдиним викликом, з яким довелося зіткнутися 19-річній Марті. Оскільки шлюб з батьком її дитини був неможливий, ганьба, яку їй нав'язували оточуючі, дуже обтяжувала її. Адже її дитину вважали „несправжньою“, і вона начебто не повинна була народитися. І таке траплялося весь час.

Одного разу Марта прямувала до батьків Дрікуса з немовлям у візочку, коли раптом зустріла старого фермера. Той плюнув на землю перед возиком і дав зрозуміти зауваженням "Зорі мусять попадати з неба", що непристойно з'являтися на людях з дитиною, якій начебто взагалі не варто було народжуватися. Але Марта не соромилася свого немовля і ходила з нею на прогулянки, хоча такі зауваження, мабуть, дуже боляче її ранили.

Через своє залежне положення і те, що її становище засуджувалося оточуючими, вона була змушена приймати рішення, які негативно вплинули на її майбутнє і майбутнє її дитини.

Вона почала зустрічатися з Гертом, за якого вийшла заміж у жовтні 1946 року. На весіллі він визнав Ріт своєю донькою, і вона отримала його прізвище. На той час Ріт вже виповнилося півтора роки, і вона ніколи не знала іншого батька. Герт незабаром виявився патологічно ревнивим. Він не лише заборонив Марті контактувати з батьками Дрікуса, але й не дозволяв говорити про нього. Дрікус Шиппер став в родині табу!

Таким чином, Ріт позбавили можливості дізнатися про свого батька хоча б з розповідей інших, і до дванадцяти років вона не знала про своє справжнє походження. Вона не знала нічого, окрім того, що Герт був її батьком, хоча відчувала, що не має з ним нічого спільного.

Контакт з батьками Дрікуса так і не було відновлено. Вони померли в молодому віці. Мабуть, їм було дуже боляче втратити ще й дитину свого померлого сина.

У родині Марти і Герта ревності на цьому не закінчилися. Герт чинив моральне та фізичне насильство. Він був дратівливим, лаявся і кричав, а покарання, які він застосовував, були занадто суворими. Сліди, які він залишив на всій родині, були величезні. Ріт була "цапом-відбувайлом" частіше, ніж інші діти, народжені в цьому шлюбі. Зростаючи, Ріт намагалася зробити все можливе, щоб отримати батьківське схвальне ставлення. Однак цього не сталося.

І давня мрія Марти про безтурботне життя з люблячим чоловіком тепер теж не збулася. Ріт, яка виросла в небезпеці з жорстоким батьком, також була змушена боротися з тим, що її не приймали навіть в найближчому оточенні. Мати Герта іноді кликала до себе онуків, щоб дати їм трохи грошей. Ріт, яка думала, що вона також онука, теж прибігала, але нічого не отримувала, і її відсилали геть, говорячи, що її не кликали.

У школі вона також не могла розраховувати на підтримку вчительки. Коли нова учениця, донька пастора, захотіла сісти поруч з Ріт на шкільну лавку, вчителька відмовила її від цього. Краще сісти поруч з іншою дитиною, наприклад, з донькою нотаріуса або багатого фермера, сказала вчителька. Ріт досі пам'ятає, яке приниження вона відчувала через це. Те, як ставилися до Ріт, напевно, завдало неймовірної шкоди розвитку і самооцінці цієї маленької, невинної дитини.

У віці 12 років Ріт знову зіткнулась із висловлюваннями щодо свого походження. Зокрема, їй сказали, що вона дитина не Герта, а Дрікуса Шіппера, якого забрали під час облоги. Спантичена, вона намагалася поговорити про це з матір'ю. Марта плачучи заперечувала це. Той факт, що вона плакала, був для Ріт підтвердженням того, що почуте нею було правдою.

Той факт, що її не сприймали у спільноті, а також те, що їй сказали, що Дрікус був її батьком, склали всі шматочки пазлу воедино. Герт не був її батьком! Це не було для неї сумним фактом.

Оскільки її мати засмутилася, коли Ріт заговорила про це, вона не стала розпитувати її далі. Вона не хотіла бути причиною материнського горя. На щастя, тітка змогла розповісти їй дещо про батька. Виявилось, що Ріт була дуже схожа на свого батька.

Пізніше, коли вона вже виросла, то познайомилася з рідною і зведеною сестрами свого батька. Вони багато розповіли їй про нього. Це спілкування тривало до самої їхньої смерті.

Тепер Ріт нарешті знала більше про своє справжнє походження. Але те, що вона народилася, коли її батьки ще не були одружені, змушував Ріт шукати визнання. Визнання того, що Дрікус Шіппер був її батьком і що вона має право бути його дитиною та дитиною Марти. Це стало її особистою боротьбою, в якій вона не досягла значних успіхів.

Вона писала в різні організації з проханням надати інформацію про свого батька. Однак вона не отримала жодної відповіді, оскільки, можливо, вони побоювалися, що на підставі цього вона отримає права і претендуватиме на пільги, призначені для дітей депортованих батьків. Іноді їй відповідали, що вона повинна довести, що є донькою Дрікуса.

Саме це заперечення її права на існування визначило її дитинство і подальше життя. Ріт посправжньому усвідомила, наскільки сильним це все було, лише коли у 2014 році вийшла книга „Van Naam Tot Nummer“ („Від імені до номера“). У цій книзі написано про всіх жертв тієї облави. У розділі про її батька згадується "донька Ріт, народжена 27-05-1945". Це було першим визнанням її існування як доньки Дрікуса Шіппера і вперше за 70 років зробило її "донькою померлого". Вона сама прекрасно сформулювала це на плакаті свого батька:

„Ніяка не „донька померлого“.

Ніколи не названа, ніде не згадана.

І ось, 70 років потому, ось воно написано, чорним по білому.

Із роману Дрікуса з Мартою ван Гален

27 травня 1945 року народилася донька

Я ІСНУЮ І МАЮ ПРАВО НА ІСНУВАННЯ!"

Люба Ріт, сьогодні ми зібралися тут разом, щоб сказати всім присутнім, що ти - донька депортованого Дрікуса Шіппера, народжена в любові і в жодному разі не "несправжня". Ми дякуємо тобі за бажання поділитися своєю історією, сповненою болючих моментів та емоцій, і за те, що ти наважилася це зробити.

Сподіваємося, що це додасть тобі визнання, якого ти прагнеш, адже ти більш ніж варта цього!

Плакат, який ти зараз повісиш, створений не лише для твого батька, Дрікуса Шіппера, але й для тебе, його єдиної дитини!

Ми щиро дякуємо Вам за увагу і бажаємо Вам провести тут, у Ноєнгамме, незабутній час.

Translation / Übersetzung: Natalia Kulabukha

Микола Титов і Яніна Мартинова

Шановні пані та панове ! Шановні в'язні концтабору Нойєнгамме та їх нащадки!

Я не обмовився, бо колишніх в'язнів не буває і ті далекі трагічні події залишаються у наших серцях і душах на все життя!

Я громадянин України Тітов Микола Іванович є нащадком в'язня Нойєнгамме і хочу розповісти свою Сімейну Історію вона коротка але трагічна і на жаль не закінчилася для моєї родини до сьогодні як мені хотілося б! Для нас війна триває до сьогодні ! Знову як і 82 роки тому моїй сім'ї довелося тікати від смерті, рятуючи своїх дітей та онуків! Сьогодні нацизм прийшов до нас, звідки ми на нього не чекали, хоча його ознаки були присутні в погрозах" ... **МОЖЕМО ПОВТОРИТИ !!!** Вони лунали з боку Росії яка з 2014 року почала бойові дії проти України а 24 лютого 2022 року почала повномасштабну війну проти нашої країни ! Україна одразу опинилася під ударом Росії. **АЛЕ МИ ЦЬОГО НЕ ДОПУСТИМО!!!**

Тільки завдяки своєчасній допомозі моєї давньої знайомої з Польщі з якою нас звела схожа доля у Меморіалі , співробітників Меморіалу Нойєнгамме та їхніх друзів, що як справжні добродійці просили не називати їхні імена та прізвища, але які присутні в цій залі і Кола Друзів Ноєнгамме до яких я звернувся по допомогу моя сім'я змогла уникнути окупації і зберегти своє існування!

А зараз я хочу повернутися до початку моєї Сімейної Історії - Мій рідний дядько Тітов Іван Іллч був насильно вивезений на роботу з України до Німеччини у 1942 році у віці 19 років разом зі своїм молодшим братом якому було лише 16 років! Меншого брата відправили в м. Вернігероде на металургійний завод, а старший потрапив на завод у м. Лейпциг, звідки через нестерпні умови примусової праці за опір і неодноразові спроби втекти був відправлений спочатку до місцевої в'язниці, потім до Бухенвальду , потім у Гросс Розен де в каменоломнях його здоров'я за півроку було дуже підірвано далі його відправили в Нойєнгамме в центральний табір, а згодом перевели у табір- супутник до Віттенберге ! Однак там життя його обірвалося і вже за місяць і у лютому 1943 року він помер ! Всього рік! Серце та організм молодого здорового юнака не витримали нелюдських умов! Пізніше його прах як і небагатьох його товаришів, яких змогли впізнати, перепоховали на Почесному Цвинтарі міста Віттенберге біля Ратуші !

Завдяки зусиллям співробітників Меморіалу Нойєнгамме ми з дочкою щороку починаючи з 2017 року змогли відвідувати місце поховання своєї рідної людини та брати участь у Траурних заходах яку відбувалися на початку травня кожного року!

Доля мого меншого дядька Тітова Миколи Ілліча мені досі невідома! За відомостями з Архіву Бад Арользен він загинув у Марші Смерті в квітні 1945 року за день до звільнення м Вернігероде союзними військами і могила його мені невідома але я продовжую пошуки! Сімейну історію збираюся закінчити вже після сьогоднішньої війни. Після нашої Перемоги. Дякую !

Тепер я хочу привітати інших членів родини з України: Анатолій Алексейчук, Валентина Кальна та Тетяна Мартинова з дітьми та онуками. Зараз я надаю слово Яніні Мартиновій

Доброго дня! Мене звать Яніна Мартинова. Для мене велика честь сьогодні тут розповісти про мого дідуся.

Авдєєнко Микола Авер'янович народився в 1923 році у Київській області. Коли почалася війна, йому ще не було 18 років. Київ окупували швидко і молодь відправляли на примусові роботи в Германію. Так він опинився на авіаційному заводі, двічі намагався втекти, навіть побив поліцая. Саме після цього вчинку його заарештували та у 1942 році відправили до концтабору. Дідусь був в'язнем у Бухенвальді, Заксенхаузені, Берген-Бельзені та Нойєнгамме. Був звільнений у 1945 році. Після війни служив в армії, потім повернувся додому.

У 1947 році у Києві познайомився з моєю бабусею Ганною, яка теж була на примусових роботах в Германії. Вони одружилися і прожили разом 63 роки.

Перебування у концтаборах мало великий негативний вплив на здоров'я дідуся. У нього була відкрита форма туберкульозу, проблеми з травленням. У своїх спогадах про концтабори він не був багатослівним: холод, голод, жахливі умови.

Мій дідусь був активним, працелюбним, , любляв читання та природу. Але для мене він був більше ніж дідусь, він замінив мені батька. Він завжди був добрим, люблячим і турботливим.

Дідусь відвідував Гамбург і завжди з теплотою пригадував робітників меморіалу.

Є ще так багато спогадів про нього...Але я просто хочу сказати, що я дуже люблю мого дідуся і він назавжди в моєму серці